

(Не се наемам да гадая кога и по какви мотиви е избран единия или другия тип въздействие).

Не по-малка роля от институционализираните въздействия играе цялостният психологически климат, доминиращата в обществото менталност. Едно от малкото свидетелства дължим на В. Петров, който в анкетата на Ив. Сарандев се спира и на „съотношението между българското и еврейското в мен“: „[...] възпитанието ми е българско, потопен съм изцяло в българската култура, в езика, пейзажа, историята, бита на България. Тя е моята страна и по време на младостта си почти не съм усещал еврейското в себе си. Едва когато зачестиха антисемитските прояви у нас, започнах да чувствам себе си уязвен от тях. И така е било през годините на живота ми - усещал съм еврейските 50 % в себе си, когато съм се сблъсквал с обидите към мен по тази линия и с гоненията срещу еврейския народ. Но много малко знаех за еврейската история и нищо - за юдейската религия. Едва в последните години се заинтересувах повече от тях, прочетох и поузнах нещо [...] И ще ти кажа още нещо: всъщност винаги съм чувствал, че околните, например събратята по перо, ме усещат - с всички последствия от това - повече евреин, отколкото аз самият се усещам, и в резултат естествено и аз започвам да се чувствам малко повече евреин...“/12/.

Всъщност най-безспорният опит да се гради национална малцинствена митология от класически тип на българска почва представлява цикълът романи на Севда Севан, започнали да излизат през 80-те години на XX в. - „Родосто, Родосто“ (1982), „Някъде на Балканите“ (1987). Но дори и тези творби не могат да бъдат разглеждани като малцинствени, тъй като те са предназначени в пълна мяра и за българската публика, която ги посрещна с интерес. Това може да се обясни както с несъмнените им достойнства, така и с реално съществуващи и подчертани от авторката успоредици в историческата съдба на българи и арменци, а също и със съществуващите традиции в отношението към този етнос у нас (П. Яворов).

Проблемът за малцинствените общности и техните литературни изяви в български контекст е не само важен, но и много сериозен от теоретична гледна точка. От една страна може да се очаква бурно развитие на диференциращи по етнически принцип процеси, те би трябвало дори да са започнали. Съществуват или се изграждат институции, които да ги подкрепят или толерират, съществуват и сили, които им се противопоставят. А